

Tom Sawyer na cestách

Mark Twain

Mark Twain

Tom Sawyer na cestách

Ilustrovala
Zuzana Krutá

2016

Mark Twain

Tom Sawyer na cestách

© František Gel – dědicové c/o DILIA, 1966

Illustrations © Zuzana Krutá, 2016

© Carpe diem, 2016

www.carpe.cz

Made in Moravia, Czech Republic, EU

ISBN 978-80-7487-213-6

ISBN 978-80-7487-214-3 (pdf)

ISBN 978-80-7487-215-0 (ePub)

ISBN 978-80-7487-216-7 (mobi)

TOM HLEDÁ NOVÁ DOBRODRUŽSTVÍ

Myslíte, že si Tom dal pokoj po všech těch dobrodružstvích? Míním ta dobrodružství, co jsme měli dole na řece, když jsme osvobozovali a osvobodili toho temňouška, černocho Jima, a když byl Tom střelený do nohy. Kdepak, to mu nestačilo. Ba naopak, namlsal se a chtěl další dobrodružství. To byl jediný výsledek toho případu. Abyste tomu rozuměli – když jsme se my tři z té dlouhé cesty po řece vrátili, tak říkajíc v plné parádě, a když nás město uvítalo pochodňovým průvodem a oslavnými řečmi, a všici nám provolávali hurá a pochvalně povykovali, udělalo to z nás hrdiny. A být hrdinou, po tom Tom odjakživa prahl.

Jen co je pravda, nějakou *chvíli* mu to stačilo. Kdekdo s ním dělal cavyky a Tom se pyšnil a chodil po městě, jako by mu patřilo. Někdo mu vzpomněl přízvisko Tom Cestovatel, a Tom se nafoukl, div nepukl. Víte, on totiž náramně přetrumfl mě i Jima, protože my dva jsme se plavili po řece dolů, jenom na voru, kdežto Tom jel tam i zpátky na parníku. Kluci mně i Jimovi hrozně záviděli, ale málo naplat, před Tomem se přímo plazili v prachu.

Já teda nevím, ale je docela možné, že by si Tom už byl dal pokoj, nebýt starého Nata Parsonse, což byl náš poštministr. Nat Parsons byl člověk zbytečně dlouhý a hubený a celkem vzato

dobrosrdečný a kapánek na hlavu padlý a plešatý, jak bývají staří lidé, a krom toho byl snad nejužvaněnější stvoření, jaké jsem kdy viděl. Po nějakých třicet let byl jediným místním člověkem, který měl pověst – míním pověst cestovatele, a byl na to pyšný ažaž. Za těch třicet let o té své cestě vyprávěl přinejmenším miliónkrát, a pokaždé si při líčení toho svého výletu náramně lebedil. A teď, tu máš, čerte, kropáč, si to sem přihrne kluk, kterému není ještě ani patnáct, a kdekdo je bez sebe obdivem nad *jeho* cestou a vyvaluje na něho oči. Starého pána z toho málem trefil šlak. Dělal se mu nanic, když slyšel Toma vyprávět a když lidi říkali „No ne!“ a „I pro pána!“ a „No tohle!“ a podobné věci; ale byl na tom jak moucha, která se zadními nohama dostala do sirupu: taky se od Toma nemohl vůbec odtrhnout. A pokaždé, když Tom udělal ve vyprávění přestávku, aby odpočal své vyřídilce, tak si poštmistr, chudinka stará, přisadil a zanotoval tu svou a začal vyprávět o tom *svém* cestování. Vytloukal z toho, co se dalo, ale málo naplat, byla to písnička obehnaná a vyčichlá a za nic to nestálo. Bylo to trapné až k breku. A potom se do toho dával poznovu Tom, a po něm zase starý pán – a tak to šlo dokolečka dokola, hodinu, dvě, tři a každý z nich se snažil přebít druhého.

Abyste věděli, s tou Parsonsovou cestou to bylo takhle: Když se prvně stal poštmistrem a byl v tom oboru ještě učiněný zelenáč, přišel nějaký dopis pro někoho, koho neznal, a v obci takový člověk

vůbec nežil. Poštministr byl nahraný a nevěděl, co si počít a jak s dopisem naložit. A psaní leželo na poště týden, měsíc, měsíce, až se poštministrovi dělalo zle, kdykoliv ten dopis okem spatřil. Psaní taky nebylo vyplacené, a to byl další propletenec. Poštministr neměl možnost vybrat těch deset centů a začal se bát, že ho vláda kvůli tomu bude honit a že mu třebas dá nádavkem i výpověď, až zjistí, že to poštovné neinkasoval. Zkrátka a špatně: nakonec mu to začalo lézt na rozum. V noci nespál, přestalo mu chutnat, nejedl a chřadl a zhubl, až byl jenom kost a kůže, a přece si netroufal zeptat se někoho o radu, protože si myslel, že zrovna ten člověk, kterého by se o radu zeptal, půjde a udá ho a poví o tom psaní vládě. Tak poštministr ten dopis vzal a zakopal ho pod podlahu, ale nic mu to nepomohlo; když viděl, že někdo stojí na tom místě, kde je dopis zakopaný, začal mu běhat mráz po zádech a byl přesvědčený, že to není jen náhoda, ale že ho ten člověk podezírá. Tak večer nešel spát, ale seděl, až město utichlo a všude byla tma, a pak se vplížil na poštu a dopis vyhrabal a zakopal ho jinde. Toť se ví, lidé se mu začali vyhýbat a potřásali hlavami a špitali si, protože z toho, jak vypadal a jak jednal, usuzovali, že někoho zabil nebo že spáchal něco bůhvíjak hrozného, o čem nikdo neví, a nebýt toho, že to nebyl člověk přespolečný, nýbrž místní, byli by ho lynčovali.

Zkrátka, jak jsem už pověděl, poštministr začal mlít z posledního a věděl, že to už dlouho nevydrží;

tak si řekl, že se sebere a pojede do Washingtonu a dojde rovnou k prezidentovi Spojných států, ke všemu se mu přizná, pak vytáhne dopis, předloží ho celé vládě a řekne: „Tady je – dělejte se mnou, co uznáte; ačkoliv, jak je nebe nade mnou, jsem člověk nevinný a nezasloužím si, aby na mne dopadla plná váha trestního zákona a abych po sobě zanechal rodinu, která musí umřít hladu, ačkoliv s tím neměla vůbec co do činění, což je plná pravda a nic než pravda a já to můžu odpřisáhnout.“

Jak si umínil, tak to udělal. Kousínek jel parníkem, trochu si zadostavničil, ale většinu cesty vykonal na koni, a celkem mu trvalo tři týdny, než se do toho Washingtonu dostal. Viděl hromadu zemí, spoustu vesnic a čtyři města. Dohromady byl pryč skoro osm neděl, a když se vrátil, byl nejpyšnějším člověkem našeho města. Cesta z něho udělala nejslavnějšího muže celého kraje, a jakživ se o nikom tolik nemluvílo, jak o něm; a lidé vážili cestu třebas třiceti mil a přijížděli z dalekého venkova, ba až z dolního konce Illinoisu, jenom aby ho spatřili – a pak tu stáli a okouněli a civěli na něho, a on kecal a kecal.

Co vám mám povídat, nikdo nemohl s určitostí říct, který z těch dvou je slavnější cestovatel; někteří se dávali slyšet, že to je Nat, jiní mysleli, že to je Tom. Všichni uznávali, že Nat viděl větší délku, ale museli taky uznat, že co Tomovi chybí na délce, to že si vynahradil šířkou a růzností podnebí. Vypadalo to, že jeden druhého nemůže knokautovat a že

souboj bude tak dlouho nerozhodný, dokud jeden druhého nevyboduje. Tak těm dvěma nezbylo než načechrávat nebezpečností, která cestou podstoupili, a pokusit se o vítězství na ty body. Střelná rána v Tomově lýtku byla trumf, jež poštministr nemohl přebít, ale dělal, co mohl. Přitom byl ještě v další nevýhodě, protože Tom nedodržoval pravidla fair play: místo aby seděl zticha, jak se sluší a patří, vždycky vstával a pajdal a nápadně kulhal, když poštministr barvitě líčil *svá* dobrodružství ve Washingtonu; a Tom kulhal výborně, ačkoliv měl nohu už načisto v pořádku. On totiž to kulhání po večerech doma cvičil, takže bylo pořád jako nové.

Nevím, jestli Natovo dobrodružství bylo pravdivé, nebo nakolik to měl z novin či kde to sebral, ale jedno se mu musí nechat: vyprávět to uměl. Lidem naskakovala husí kůže, když mu naslouchali, lidé bledli a tajili dech a tu a tam se o ženy nebo děvčata pokoušely mdloby, takže to nemohly vyslechnout až do konce. To dobrodružství bylo – pokud se pamatuju – takovéto:

Přijel do Washingtonu kalupem, dal koně do maštale zájezdního hostince a hurá s dopisem za prezidentem do jeho bytu. Tam mu řekli, že prezident je v Kapitolu a že se v ten moment chystá odjet do Filadelfie. Nata málem ranila mrtvice. Kůň byl ve stáji a daleko a Nat nevěděl, co si počít. Ale náhodou tudy právě v tu chvíli jel černoš se starou, rozkodrcanou drožkou, a Natovi svitla naděje. Vyběhl z domu a křičí: „Půl dolaru, jestli mě dovezete ke Kapitolu

za půl hodiny, a čtvrták navíc, jestli to dokážete za dvacet minut.“

„Platí!“ povídá černochoch.

Nat skočil do drožky a práskl za sebou dvířky, kočí švihl do koní a vůz se rozjel, jak když ho vystřelí. Řítil se po nejhrbolatější vozovce, jakou si člověk dovede představit, a kravál byl pekelný. Nat protáhl paže smyčkami opěradla a držel se jich jako klišťe, ale za chvíli drožka najela na kámen, vyskočila do vzduchu a přitom uletěla podlaha. Když vůz zase dopadl na zem, ocitl se Nat chodidly na vozovce a vidí, že je s ním amen, jestli nestačí udržet s kočárem krok. Byl strachy skorem bez sebe, ale dal se do toho vši silou: držel se smyček a mrskal nohama jedna radost. Přitom křičel a hulákal na kočího, aby zastavil, a to samé na kočího volaly zástupy chodců, protože lidi viděli, jak se pod kočárem míhají Natovy špachtle, a okny drožky viděli Natovu hlavu a ramena poskakovat nahoru a dolů a poznali, že je ve smrtelném nebezpečí. Ale čím víc všichni vyváděli, tím víc černochoch pobízel koně a hulákal na ně a práskal bičem a křičel na Nata: „Nic se nebojej, pane šéf, já jich tam dovezu včas – spolehnou se na mě!“ On totiž, chápejte, myslel, že všichni volají, aby jel rychleji, protože v tom hrozném randálu nebylo ovšem nic rozumět. A tak uháněli dál s větrem o závod a lidi z té podívané byli prostě zkamenělí. A když konečně dojeli ke Kapitolu, překonali všechny rychlostní rekordy. Každý to říkal. Koně sebou žuchli na zem a Nat se

taky složil. Byl od hlavy k patě samý prach, šaty roztrhané na cucky a boty někde cestou ztratil – ale byl na místě včas, právě včas a chytil prezidenta a dal mu dopis a všecko dobře dopadlo. Prezident mu na místě udělil amnestii a Nat dal černochovi dva čtvrtáky místo jednoho, protože viděl, že bez té dožky by nebyl dorazil včas ani přibližně.

Málo naplat, bylo to náramné dobrodružství, a Tom Sawyer musel předvádět své zranění hezky zčerstva, aby v té konkurenci obstál.

Ale stejně – jak míjel čas, Tomova sláva postupně bledla, neboť se dály jiné věci, o kterých si lidé mohli povídat. Napřed tu byly koňské dostihy, navrch ještě hořelo, navíc přijel cirkus a navíc navrch bylo zatmění Slunce. A jako každé zatmění, i tohle mělo za následek nábožná shromáždění. A to už po Tomovi tak říkajíc nikdo ani neškytl. A člověka tak otráveného a zhnuseného, jako byl Tom, jste ještě neviděli.

Netrvalo dlouho a Tom jako by propadal trdnomyslnosti. Vypadal ustaraně a utrápeně, a když jsem se ho ptal, co mu je, řekl, že mu puká srdce. Prý čas nezadržitelně plyne, on – jako Tom – prý valem stárne a nikde nevypuká žádná válka a že vůbec nevidí způsob, jak a kterak by se mohl proslavit. Inu, takovými myšlenkami se zabývá většina chlapců, ale Tom byl – alespoň pokud já vím – první, který se k tomu přiznal.

Tak vzal rozum do hrsti a začal dávat dohromady plán, jak získat nějakou velikou slávu. Plán

vymyslel celkem brzo a nabídl mně a Jimovi, že nás k tomu přibere. Tom Sawyer byl v tomto ohledu vždycky velkorysý a přející. Je hromada kluků, kteří jsou náramně prima a přívětiví, když vám spadne do klína něco dobrého, ale když se něco pošťestí *jim*, jsou zticha, neřeknou vám ani slůvko a snaží se schlamstnout všechno sami. Takový Tom Sawyer nikdy nebyl – to mu člověk musí nechat. Je na světě moc kluků, co se kolem vás budou točit, když máte jablko, a budou škemrat ohryzek. Ale když oni mají jablko a vy je poprosíte „dej mi ohryzek“ a připomenete jim, že vy jste jim jednou ohryzek dali, řeknou vám „túdle – žádné dejmi, dejmy jsou v komíně“. Ale všiml jsem si, že taková kluci nakonec škodují. Člověk jenom musí chvíli počkat.

Zkrátka, vyšli jsme si na kopec do lesa a Tom nám řekl, oč jde. Že podnikneme křížáckou výpravu.

Jářku: „Co je to křížácká výprava?“

Tom se zatvářil opovržlivě, jak to vždycky dělá, když se za někoho stydí.

„Hucku Finne, míníš mi namluvit, že nevíš, co je křížácká výprava?“

„Nevím, co je křížácká výprava,“ povídám já, „a nejsem na to ani zvědavý. Zatím jsem se bez té vědomosti ve zdraví obešel. Ale až mi to povíš, budu to vědět. Ne že bych na to pospíchal. Nepovažuju vůbec za užitečné pít se po věcech a ucpávat si hlavu haraburdím, které mi jakživ k ničemu nebude. Jen si vzpomeň na Lance Williamse. Učil

se tak dlouho mluvit řečí indiánských Čoktůů, až jeden z nich přišel a vykopal mu hrob. No – a teď nám pověz, co je křížácká výprava. Ale než začneš, řeknu ti rovnou: jestli je to nějaký patent, žádné prachy z toho nekoukají. Pamatuješ, že Bill Thompsonů – “

„Patent?“ povídá Tom. „Jakživ jsem takového idiota neviděl. Člověče – křížácká výprava je druh války.“

Myslel jsem, že mu přeskočilo. Ale kdepak – Tom to mínil načisto vážně, a klidně, klid’ánko pokračoval:

„Křížácká výprava je válka za účelem vydobytí Svaté země z rukou pohanů nevěřících.“

„Jaké Svaté země?“

„Hucku Finne, jak se můžeš ptát? Je přece jenom jedna jediná.“

„A nač my ji potřebujeme?“

„Krindypindy, copak to nechápeš? Je v rukách pohanů nevěřících, a naší povinností je jim Svatou zemi vzít.“

„Jak jsme mohli dopustit, aby nám ji chňapli?“

„My jsme nic nedopustili – oni ji měli odjakživa.“

„To jim teda asi patří, Tome. Nemyslíš?“

„Ovšemže jim patří. Kdo řekl, že jim nepatří?“

Dumal jsem nad tím, ale jaksi jsem nic nevydumal. Povídám:

„Tohle je na mě moc učené, Tome Sawyere. Kdybych já měl farmu a patřila mi, a někdo jiný by ji chtěl, měl by snad právo – “

„Jdi do háje, Hucku Finne. Nemáš ani špetku rozumu? To přece není žádná farma, ale něco docela jiného. Koukej – ono je to tak: Země jim patří – jenom ta zem jako taková, a nic jiného. Ale *svatou* zem z toho udělali našinci, naši židi a křesťani, a ti pohani nevěřící nemají právo ji znesvěcovat tím, že tam jsou. Je to ostuda a neměli bychom jim to trpět už ani minutu. Měli bychom proti nim vyrazit a Svatou zem jim vzít.“

„Jakživ jsem neviděl takový propletenec! Kdybych já měl farmu, a někdo –“

„Kolikrát ti mám říkat, že to nemá nic společného s farmařením? Farmaření je kšeft, docela obyčejný hamižný kšeft – a nic víc. Ale tohle je něco vyššího, je to pobožné a načisto jiné.“

„Je pobožné jít a vzít lidem zem, která jim patří?“

„Zajisté. Vždycky to bylo považováno za něco pobožného.“

Jim potřásl hlavou a řekl:

„Pa’e Tom, tak se mi všechno zdá, že v tom někde bude nějaká mýlka – určitě je v tom nějaká mýlka. Já sám jsem člověk pobožný a znám habaděj pobožných lidí, ale ještě jsem neviděl žádného, který by dělal něco takového.“

Tom se dopálil a povídá:

„Z takové paličaté zbednělosti a nevzdělanosti by se člověku mohlo udělat rovnou nanic! Kdybyste si vy dva byli přečetli něco o dějepise, věděli byste, že Richard Levý srdce a papež a Godfrey z Balónu a hromada dalších

nejnóblejších a nejpobožnějších lidí víc než dvě stě let sekala a mlátila do nevěřících pohanů, aby jim vzali tu jejich zem, a po celou dobu se brodili krví až po krk – a teď tady máme párek tupohlavých paznehtů z missourského Zastrkova, kteří se kasají, že vědí líp, co se v té věci patří a nepatří! Takovou drzost jsem ještě neviděl!“

Inu, když to Tom nanesl takovým způsobem, vyhlíželo to všecko jináč, a já i Jim jsme si připadali tuze zaostale a nevzdělaně, a mne mrzelo, že jsme cvrlikali, místo abychom byli zticha. Já nevěděl, co říct, a Jim byl také chvíli zaražený. Potom povídá:

„Tak teda – počítám, že máte pravdu. Když ti velcí páni nevěděli, co se patří a nepatří, tak chudák našinec nevzdělaná nic nevymudruje, a darmo by se o to pokoušel. Tož jestli to je naše povinnost, musíme se do toho dát a koukat, abysme odvedli čistou práci. Ale stejně je mně těch pohanů líto, zrovna jako panu Huckovi. Nejhorší na tom je, že člověk bude muset zabíjet lidi, se kterými se vůbec nezná a kteří člověku nic zlého neudělali. V tom to vězí. Kdybysme šli k nim – jako tady my tři – a řekli jim, že máme hlad, a poprosili je o něco na zub, já si myslím, že snad jsou zrovna takoví, jak jinší lidi. Nemyslíte taky, že jsou jak jinší lidi? Aspoň já si myslím, že by nám něco k snědku dali. Ba já si to nejenom myslím, já *vím*, že by nám něco dali. No, a pak –“

„Co pak?“